

УДК 338.242:656.13

Н.П. Яворська, аспірант

Національний університет «Львівська політехніка»

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто проблему підвищення економічної ефективності діяльності підприємства. Запропонована економіко-математичну залежність оцінки ефективності поточної діяльності деревообробних підприємств.

Ключові слова: ефективність, рентабельність, прибуток, фінансовий результат, інвестиції

N.P. Yavorska

IMPROVING THE MECHANISM OF INCREASING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF WOOD PROCESSING ENTERPRISES

The problem of increasing the economic efficiency of enterprises. The mathematical dependence evaluate the effectiveness of current activities woodworking enterprises.

Keywords: efficiency, profitability, earnings, financial results, investments

Н.П. Яворская

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Рассмотрена проблема повышения экономической эффективности деятельности предприятия. Предложенная экономико-математическая зависимость оценки эффективности текущей деятельности деревообрабатывающих предприятий.

Ключевые слова: эффективность, рентабельность, прибыль, финансовый результат, инвестиции

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У сучасних умовах все більш актуальним стає застосування підприємством дієвих механізмів, при цьому механізм розглядається як система,

яка забезпечує протікання процесів в організації. При чому механізм підвищення ефективності діяльності підприємства повинен проникати в усі аспекти діяльності підприємства, це пов'язане з тим, що в сучасних умовах основною ідеєю є - ідея постійних змін і покращень дотичних до усіх сторін діяльності підприємства. Відповідно механізм підвищення ефективності економічної діяльності підприємства є одним із основних засобів збереження конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Проблемам підвищення економічної ефективності промислового підприємства приділяється багато уваги українськими та зарубіжними вченими, зокрема Ю.А. Долгоруковим, Н.В. Редіною, І.Д. Падеріним, Й.М. Петровичем, Г.М. Захарчиним, І.М. Мазур та інші. Учені пропонують різні схеми формування економічного механізму підприємства.

Цілі статті. Метою даного дослідження є розробка теоретичних і методичних положень щодо підвищення ефективності економічної діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Всі заходи, пов'язані із зростанням ефективності діяльності, повинні мати цілісний характер, тобто мають бути взаємопов'язані у єдиному механізмі. Таким чином, виникає поняття «механізм підвищення ефективності економічної діяльності деревообробного підприємства». Використання терміну «механізм» викликає в даний час дискусію, що обумовлено відмовою від механістичної концепції організації.

При розробці інструментів і методів, що входять в механізм підвищення ефективності економічної діяльності деревообробного підприємства потрібно враховувати всі фактори, що впливають на ефективність економічної діяльності.

Фактори підвищення ефективності діяльності мають тісний взаємозв'язок, деякі з них є комплексними і складаються із ряду елементів, завдяки чому фактори можна перегрупувати. У ряді випадків один і той же фактор може бути присутнім у двох або декількох класифікаціях.

Аналіз існуючих поглядів на складові підвищення

ефективності економічної діяльності підприємства дозволяє провести їх класифікацію за такими ознаками:

1) Ступінь опосередкованого впливу на підвищення - прямі і непрямі:

а) Прямими вважаються складові, які роблять підвищення ефективності діяльності фізично можливим, а саме: кількість і якість трудових ресурсів; необхідну кількість і якість матеріалів; обсяг основного капіталу; технологія і організація виробництва; рівень розвитку менеджменту підприємства.

б) Непрямі складові - це умови, які дозволяють реалізувати наявні у підприємства можливості для підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, а саме при використанні: зниження ступеня монополізації ринку; податкового клімату в економіці; ефективного кредитного-банківського сектора; підвищення споживчих, інвестиційних та державних витрат; розширення поставок на експорт; можливостей перерозподілу виробничих ресурсів в економіці; діючої системою розподілу доходів.

2) Джерела підвищення - внутрішні і зовнішні:

а) внутрішні, основними з яких є: освоєння нових видів продукції; механізація і автоматизація; процес впровадження прогресивної технології і новітнього устаткування, поліпшення використання сировинної бази, матеріалів, палива, енергії; вдосконалення стилю управління і ін;

б) зовнішні - це поліпшення галузевої структури промислового виробництва, державна економічна та соціальна політика, формування ринкових відносин і ринкової інфраструктури та інші фактори.

3) Вплив на продуктивність праці та капітал - інтенсивні та екстенсивні.

У зв'язку зі специфікою діяльності підприємств підприємств із оброблення деревини та виробництва виробів з деревини пропонуємо виділити наступні ключові шляхи підвищення ефективності економічної діяльності деревообробних підприємств:

- оптимізація використання трудових ресурсів підприємства, що зумовлено високою спеціалізацією і дефіцитом кваліфікованих кадрів на виробництві;

- оптимізація виробничого плану через укладання довгострокових контрактів та отримання замовлень і прогнозів на тривалі періоди часу, шляхом надання знижки і права

першочерговості виконання замовлення і резервування потужностей для замовника під майбутні замовлення;

- оптимізація використання засобів і предметів праці у виробничій, фінансовій та інвестиційній діяльності підприємства, через створення системи показників для забезпечення контролю в складному процесі деревообробного виробництва, що припускає застосування показників, які характеризують час виконання робіт та обсяги використання ресурсів одночасно з привязкою оплати праці працівника при виконанні планових значень показників системи.

На нашу думку основною умовою підвищення ефективності економічної діяльності є мотивація персоналу підприємства до зростання, яку можна підрозділити на:

- матеріальне мотивування - кількість грошей і регулярна виплата заробітної плати, можливе регулярне підвищення заробітку, пряма залежність винагороди від результатів своєї праці, відсутність порогу в доході, організація харчування за рахунок підприємства, забезпечення працівників громадським транспортом, надання абонементів в фітнес-центри, повна або часткова компенсація проїзду до місця відпочинку чи самого відпочинку;

- не матеріальне мотивування - визнання і статус, чіткі межі, міжособистісні взаємини, творчість і зростання, похвала; організаційний розвиток; потенціал ринку; потенціал підприємства; наявність необхідних ресурсів: управлінських, фінансових, організаційних, адміністративних і т.д.

Можна виділити такі перешкоди підвищення ефективності економічної діяльності підприємства: операційна неефективність; висока собівартість, що призводить до низької рентабельності; дефіцитні ресурси для підвищення ефективності.

Тепер сформулюємо зміст процесів механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємств із оброблення деревини та виробництва виробів з деревини. Відповідно до системного підходу, функції визначають сутність будь-якого процесу. Зміст процесів визначається складом його функцій. У механізмі підвищення ефективності економічної діяльності можна виявити наступні функції механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, представивши їх у вигляді осередків: основна, допоміжна, обслуговуюча. Дані функції представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Характеристика і зміст функцій механізму

Групи функцій	Коротка характеристика	Зміст функцій
Основна функція	Є головною при організації механізму зростання ефективності економічної діяльності підприємства. Вона розкриває її сутність, дозволяє ефективно здійснювати всі стадії механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, дозволяючи досягнути мети.	<ol style="list-style-type: none"> 1) Процес формування цілей і завдань, як окремих процесів, так і сукупності процесів у відповідності зі стратегічними цілями виробничої системи, спрямованими на зростання ефективності економічної діяльності; 2) Процес планування підвищення ефективності економічної діяльності підприємства і проектування механізму; 3) Процес організації роботи груп і всіх учасників процесів підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 4) Процес контролю реалізації підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 5) Процес мотивування персоналу на підвищення ефективності економічної діяльності; 6) Процес координації функціонування всіх організаційних одиниць, що беруть участь у підвищенні ефективності економічної діяльності підприємства.
Допоміжна функція	Доповнює основні і створює організаційно-економічні умови нормального функціонування механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1) Процес визначення і коректування складу управлінських функцій; 2) Процес визначення складу робіт; 3) Процес організації забезпечення механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства потрібними ресурсами: інформаційними, трудовими, фінансовими; 4) Процес проведення маркетингових досліджень; 5) Процес регулювання реалізації механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 6) Процес обліку і аналізу (оперативний і заключний) результатів реалізації механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства
Обслуговуюча функція	Забезпечує здійснення основних і допоміжних функцій	<ol style="list-style-type: none"> 1) Процес моніторингу процесів підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 2) Процес інформаційного забезпечення процесів підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 3) Процес моделювання механізму підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 4) Процес вдосконалення організації процесів підвищення ефективності економічної діяльності підприємства; 5) Процес автоматизації управління процесами підвищення ефективності економічної діяльності підприємства

При цьому необхідно відзначити, що роль суб'єкта цих процесів полягає в систематичному виявленні необхідних на даний момент змін і в здійсненні необхідних дій для їх закріплення. А також основні зміни відбуваються в наступних трьох областях: у структурі, в інформаційних системах, у персоналі.

Як узагальнення вищевикладеного матеріалу ми пропонуємо наступну послідовність протікання процесів підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, яка схематично відображена на рисунку 1.

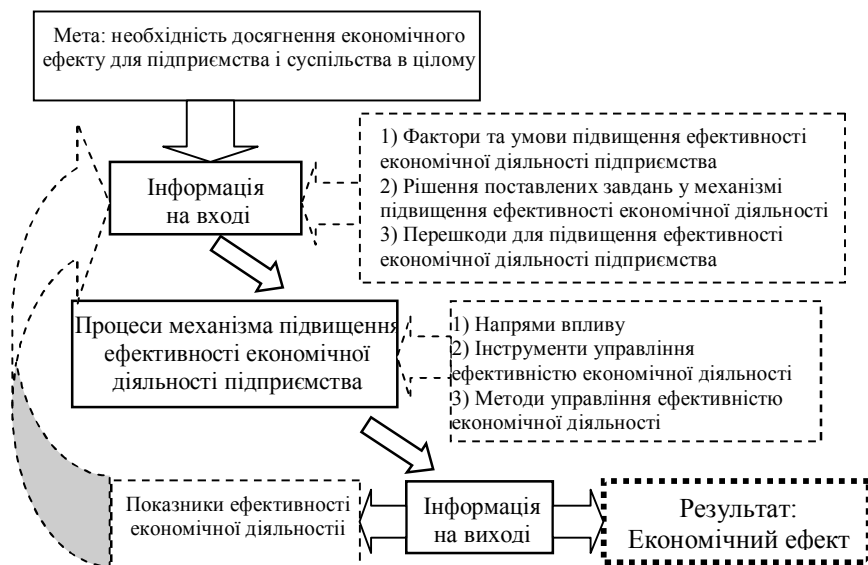

Рис. 1. Схема протікання процесів в механізмі підвищення ефективності діяльності підприємства

Дана схема наочно демонструє зміст механізму підвищення ефективності діяльності підприємства. Для забезпечення умов підвищення ефективності економічної діяльності підприємства, подолання перешкод підвищення і вирішення основних завдань аналізу ефективності економічної діяльності, необхідно розробити механізм підвищення ефективності економічної діяльності. Далі

розглянемо елементи даного механізму, такі як прибуток і рентабельність.

Ефективність це системна категорія, яка відображає найбільш суттєві відносини і сторони такого складного явища, як функціонування підприємства - цілісність, багатовимірність, багатосторонність, взаємопов'язаність, взаємозумовленість, динамічність і ін. Як відомо, будь-яке складне явище можна охарактеризувати різноманіттям форм прояву. Отже, ефективність як відображення складного явища повинна виявлятися у різних формах.

Рентабельність продажу також проявляється в різних формах. Рентабельність продажу як показник ефективності виражається співвідношенням суми прибутку до обсягу продажу. Останній представляє собою співвідношення ефекту до загального результату, але ніяк не відношення двох ефектів.

Прибуток-збиток як ефект розглядається як зміна результатів щодо витрачених ресурсів на нього і має діалектичний зв'язок як з першим, так і з другим. З одного боку розглядається як кількісний показник, а з іншого як якісне оцінювання процесу функціонування підприємства. Тільки маючи в наявності прибуток можна констатувати той факт, що при наявності самої рентабельності продажу і необхідних для такого оцінювання обсягів виручки. Сам по собі один загальний результат, обсяг виручки, нічого не характеризує, отже, не є ефектом.

Таким чином, рентабельність продажу, відображає якісні і кількісні аспекти оцінки ефективності економічної діяльності, показуючи кількість і якість ефекту - фінансовий результат, який припадає на одиницю кількості обсягу продажу [2].

Показник частки або питомої ваги показує кількісну структуровану характеристику - поділу в цілому. На відміну від якісного показника рентабельності продажів показник частки, який представляє співвідношення двох однорідних кількісних об'ємних показників, не відображає ні кількісної, ні якісної оцінки ефективності. Неможливо вимагати від узагальнюючих і однттчних показників ефективності весь набір зазначених вимог. Цим вимогам відповідає лише найбільш загальний показник ефективності, а узагальнюючі і однттчні виконують лише свої обмежені функції.

Необхідно відзначити те, що рентабельність продажу оцінює тільки ефективність останнього процесу продажу. Адже таким же чином можна і фондівдачу помилково не відносити до показників ефективності, оскільки відношення обсягу реалізації до середньорічної вартості основних фондів ніяк не характеризує прибутково чи збитково працювало підприємство.

Наведене обґрунтування, на наш погляд, дає можливість зробити висновок про те, що показники рентабельності продажу є одними з найважливіших індикаторів ефективності економічної діяльності підприємств деревообробки.

Успішна діяльність, результати виробництва і довгострокова життєздатність будь-якого підприємства промисловості залежать від правильності оцінки ефективності функціонування підприємства на розглянутий і майбутній періоди економічної діяльності компанії при прийнятті управлінських рішень. Кожне управлінське рішення в кінцевому підсумку поліпшує або погіршує економічні дію на підприємство.

Процес управління підприємством становить низку економічних рішень, які приводять в рух виробничо-фінансові ресурси підприємств, що здійснюють постачання. Все різноманіття управлінських рішень, що приймаються щодо функціонування, підприємства зводиться до трьох основних аспектів:

- необхідність інвестування ресурсів;
- основна діяльність підприємства при використанні даних ресурсів;
- необхідність вибору та обґрунтування оптимального поєднання джерел фінансування, які забезпечують створення фондів для цих ресурсів [3].

Головною економічною метою управління промисловим підприємством є заплановане використання обраних ресурсів з метою створення через певний період часу обґрунтованої ринкової вартості, здатної покрити всі затрачені ресурси і забезпечити прийнятний рівень доходу на умовах, що відповідають очікуванням власників підприємств [4].

У ключовому моменті створення інвестиційної вартості акціонерного капіталу на будь-якому рівні залежить від науково обґрунтованого управління в трьох спільних для всіх ланок прийняття рішень:

- вибору та використання інвестицій на основі науково обґрунтованого економічного аналізу ринкової ситуації, техніко – економічного стану підприємства та його менеджменту (1 - ланка інвестицій);

- здійснення прибутковості поточної діяльності підприємства при ефективному використанні всіх наявних ресурсів (2-е ланка виробничої діяльності);

- наукового обґрунтованого фінансування підприємства при свідомості плати за очікуваний прибуток при певному ризику, що виникають при використанні позикового капіталу (3-е ланка фінансової діяльності).

Виробнича діяльність підприємства пов'язана з витратами на виробництво і реалізацію продукції, позареалізаційними витратами, виникають у виробничій діяльності підприємства, а величина позареалізаційних витрат практично не піддається економічному прогнозуванню, отже можна зробити прогноз і вибрати процес управління цими витратами [5].

Управляти витратами під час виробничої діяльності промислового підприємства можна на основі при формуванні витрат і структури даних витрат.

Управління витратами ресурсів і на їх основі формування витрат можливо на основі дослідження зміни величини витрат від рівня-обсягу виробничої діяльності.

Загальна сума затрат-витрат може виділитися з виразу:

$$C_{\text{вир}} = C_{\text{п}} + C_{\text{зв}}, \quad (1)$$

де $C_{\text{п}}$ - постійні витрати;

$C_{\text{зв}}$ - змінні витрати.

Управління фінансово-господарською діяльністю підприємства полягає в беззбитковості її економічної діяльності, тобто при забезпеченні умови: $P \geq C_{\text{вир}}$.

Точка беззбитковості може бути досягнута, якщо величина витрат буде дорівнює обсягу продажу, тобто $P = C_{\text{вир}}$

Розрахунки показують те, що змінні витрати прямо пропорційні обсягу продажів, тоді можна записати:

$$C_{\text{вир}} = SP, \quad (2)$$

де S - питоми змінні витрати з кожної гривні продажу.

Питомі змінні витрати можна визначити розподілом змінних витрат на: обсяг продажу; вартість реалізованої продукції; обсяг виробленої продукції;

Таким чином одержимо рівняння для точки беззбитковості:

$$P_0 = \frac{C_n}{1 - S}, \quad (3)$$

Сенс цього рівняння полягає в тому, що маржинальна дохідність при продажу становить виручку за мінусом змінних витрат.

$$P(1 - S) = C_n, \quad (4)$$

Для отримання методології оцінки беззбитковості підприємства, підвищення його ефективності економічної діяльності, і визначення необхідних обсягів виробництва в залежності від ринкових цін на продукцію необхідне знаходження величини питомих змінних витрат виробництва.

Висновки. Запропонована економіко-математична залежність оцінки ефективності поточної діяльності підприємств із оброблення деревини та виробництва виробів з деревини дозволить керувати фінансово-господарською діяльністю підприємства, забезпечуючи його конкурентоспроможність, прибутковість та інвестиційну привабливість.

1. Безрукова Т.Л., Добросоцькій М.К. Інвестиційна привабливість інноваційних проектів як багаторівнева система // ФЕС: Фінанси, Економіка, Стратегія. 2009. № 06. С. 16-19.

2. Безрукова Т.Л., Борисов А.Н., Добросоцькій М.К. Управління конкурентоспроможністю інноваційних проектів промислових підприємств // Воронеж: ВГЛТА, 2010. 190 с.

3. Морковина С.С., Безрукова Т.Л. Аналіз і діагностика фінансово-господарської діяльності підприємств. Підручник. Вид. "КнюРус". М., 2010. 356 с.

4. Методика расчета показателей и применение критериев эффективности инвестиционных проектов, утверждена приказом Минэкономразвития РФ и Минфина РФ от 23 мая 2006г. N 139/82н. URL: <http://www.gossector.narod.ru/text/budget17.htm> (дата обращения: 15.01.2012).

5. Райзберг Б. А., Лозівський Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Сучасний економічний словник. 5-е изд., Перераб. і доп. М.: ИНФРА-М, 2007. 495с.

6. Шанін І.І. Розвиток промислового виробництва та впровадження інновацій у відновний післякризовий період // Вісник Воронежського державного технічного університету. 2011. том 7. № 10. С. 155-158.

7. Безрукова Т.Л., Борисов А.Н., Шанін І.І. Класифікація показників оцінки ефективності економічної діяльності промислового підприємства // Суспільство: Політика, Економіка, Право. 2012. № 1. С.73-80.

8. Шанін І.І., Безрукова Т.Л., Борисов А.Н. Стимулювання інноваційної діяльності промислового виробництва в умовах виходу Російської економіки з кризи // Лісотехнічний журнал. 2011. № 4. С.138-142.

9. Яркіна Т.В. Основи економіки підприємства. // Економіка підприємства, 2005. С. 78.